

УДК 347.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.61>

МІЖНАРОДНІ, ЄВРОПЕЙСЬКІ, УКРАЇНСЬКІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ДОГОВІРНОГО РОЗПОРЯДЖАННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ НА ОБ'ЄКТИ СУМІЖНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ ЯК СКЛАДОВІ ЄДИНОЇ СИСТЕМИ СТАНДАРТІВ

Печерова Н.Г.,

кандидат юридичних наук, докторантка
Інституту держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України

Печерова Н.Г. Міжнародні, європейські, українські стандарти у сфері договірної розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав в Україні як складові єдиної системи стандартів.

У даній роботі автором проводиться розгляд стандартів у сфері розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав як певної єдиної системи, яка складається з гарантій, що надаються Конституцією України, міжнародними договорами, що ратифіковані нашою державою, а також Цивільним кодексом України та Законом України «Про авторське право і суміжні права». При розгляді даних ланок головною проблематикою, яка постає є відсутність захищеності осіб, що є творцями об'єктів суміжних прав через відсутність як згадування про останніх в контексті визначень «виробника відеограми», «виробника фонограми», «організації мовлення» так, і взагалі відсутність відповідної дефініції як такої. Чому введення відповідної дефініції є вкрай важливим? Воно є вкрай важливим, оскільки, на наш погляд, дозволить вирівняти існуючий дисбаланс, коли такі особи, які створювали той чи інший об'єкт суміжних прав є фактично знеособленими, а момент переходу прав від них до інших осіб взагалі відсутній. Найбільш ілюстративно, на нашу думку, відсутність такого моменту переходу майнових прав розкривається через такі форми розпоряджання майновими правами як трудовий договір (контракт) в частині розподілу майнових прав на створений службовий об'єкт суміжних прав, договір про створення за замовленням і використання об'єкту суміжних прав. Окрім цього, автором у роботі висвітлюються питання відсутності визначення стандартів у сфері розпоряджання майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав, відсутність визначення майнового права як на об'єкти права інтелектуальної власності, так і на об'єкти суміжних прав, а також необхідність подальшого розвитку ідеї про те, що об'єкти права інтелектуальної власності і об'єкти суміжних прав відносяться до *res incorporales* в таких формах розпоряджання майновими правами як ліцензійний договір, договір про передання (відчуження) майнового права на об'єкт суміжних прав, адже право інтелектуальної власності та право власності на річ є відокремленими один від одного. Автором роботи пропонується дефініція творця об'єкта авторського та/або суміжного права, а також пропонується нова редакція ч. 1 ст. 450 Цивільного кодексу України, ч. 1, 2 статті 35 Закону України «Про авторське право і суміжні права» з внесенням до них творця об'єкту авторського та/або суміжного права.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, об'єкти суміжних прав, майнове право, способи використання об'єктів суміжних прав, суб'єкти суміжних прав, форми розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав, творець об'єкту авторського та/або суміжного права.

Pecherova N.H. International, European, Ukrainian standards in the field of contractual disposal of property rights to objects of related rights in Ukraine as components of a unified system of standards.

In this work, the author examines standards in the field of property rights management for objects of related rights as a certain unified system, which consists of guarantees provided by the Constitution of Ukraine, international treaties ratified by our state, as well as the Civil Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights". When considering these links, the main problem that arises is the lack of protection of persons who are creators of objects of related rights due to the absence of both mention of the latter in the context of the definitions of "producer of videogram", "producer of phonogram", "broadcasting organization" and, in general, the absence of a corresponding definition as such. Why is the introduction of a corresponding definition extremely important? It is extremely important because, in our opinion, it will allow to level the existing imbalance, when such persons who created one or another object of related rights are actually impersonal, and the moment

of transfer of rights from them to other persons is completely absent. Most illustratively, in our opinion, the absence of such a moment of transition of property rights is revealed through such forms of disposal of property rights as an employment contract (contract) in terms of the distribution of property rights to a created service object of related rights, an agreement on the creation to order and the use of an object of related rights. In addition, the author highlights in the work the issues of the lack of definition of standards in the field of disposal of property rights, including objects of related rights, the lack of definition of property rights both to objects of intellectual property rights and to objects of related rights, as well as the need for further development of the idea that objects of intellectual property rights and objects of related rights belong to *res incorporales* in such forms of disposal of property rights as a license agreement, an agreement on the transfer (alienation) of property rights to an object of related rights, because intellectual property rights and the right of ownership of a thing are separate from each other. The author of the work proposes a definition of the creator of an object of copyright and/or related rights, and also proposes a new version of Part 1 of Article 450 of the Civil Code of Ukraine, Parts 1, 2 of Article 35 of the Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights" with the inclusion of the creator of an object of copyright and/or related rights.

Key words: intellectual property law, objects of related rights, property law, methods of using objects of related rights, subjects of related rights, forms of disposal of property rights to objects of related rights, creator of the object of copyright and/or related rights.

Постановка проблеми. Працюючи над написанням даної роботи головною проблемою, на думку автора, яку варто виділити є незахищеність реальних творців об'єктів суміжних прав, а особливо в контексті створення таких об'єктів як фонограма, відеограма, програма організації мовлення. Так, згідно п. 11, 12 ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «виробник відеограми – фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу та несе відповідальність за вироблення відеограми», «виробник фонограми – фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу і несе відповідальність за вироблення фонограми» [1]. Згідно ж п. 34 ст. 1 вище згадуваного Закону «організація мовлення – особа, яка здійснює добір радіо- або телевізійних програм та надає їх для одночасного масового та індивідуального приймання користувачами на основі створеного нею розкладу програм» [1]. При цьому за створенням кожного зі згадуваних об'єктів суміжних прав стоїть творча праця особи (осіб), що працювала (працювали) над їхнім створенням. Не згадуючи про них жодним словом, а ні в дефініціях, що зазначені в ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», а ні серед переліку суб'єктів суміжних прав згідно діючого законодавства чи можна стверджувати про відсутність таких осіб? Думається, що ні. А тому, розроблення відповідної дефініції творця об'єкту авторського та/або суміжного права, а також введення відповідного суб'єкта суміжних прав до переліку інших суб'єктів суміжних прав є одним із головних завдань, які автор перед собою ставить при написанні даної роботи, керуючись при цьому ст. 41, 54 Конституції нашої держави.

Метою даної роботи є представлення системи стандартів з розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, що існує в нашій державі, яка, на думку автора статті, представлена через наступні складові – 1) положення щодо форм розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, закріплені в Конституції України; 2) положення щодо форм розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, закріплені в Міжнародних Конвенціях, ратифікованих Україною; 3) положення щодо форм розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, закріплені в Цивільному кодексі України та профільному Законі України «Про авторське право і суміжні права». Представлене дослідження покликане створити цілісну картину існування стандартів, що існують в Україні щодо розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, а тому буде цілком актуальним не тільки для вітчизняних, а й для іноземних читачів, що мають зацікавленість до представленого у роботі питання.

Стан опрацювання проблематики. Розглядом дотичних до поставленої у статті теми питань у свій час присвятили свої роботи такі вчені як Смородина А.Є., Шимон С.І., Штефан А.С., Якубівський І.Є. та інші. Проте незважаючи на вагомий внесок зазначених вчених питання міжнародних, європейських, українських стандартів у сфері договірного розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав в Україні як складові єдиної системи стандартів не розглядалися, а тому представлена робота є першою на теренах нашої держави.

Виклад основного матеріалу. Почнемо з того, що таке стандарти у сфері договірного розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав за законодавством України. Стандарти, на нашу думку, в розумінні українського законодавства – це цивільно-правові засади із договірного розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав згідно діючого профільного законодавства, основними нормативно-правовими актами, якого є Цивільний кодекс України та про-

фільний Закон України «Про авторське право і суміжні права». Безпосередньо, якщо звернутися до вище зазначених нормативно-правових актів, то жоден із них не містить дефініцію стандартів з договірного розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав, і з розпоряджання майновими правами на об'єкти права інтелектуальної власності, в тому числі. Тому, в розумінні українського законодавства термін «стандарт» в контексті теми роботи є певним комплексним поняттям. Зазначивши вище про першу складову, яка насправді є третьою, зазначимо про першу, якою, на наш погляд є гарантії, представлені в Конституції України, адже важко собі уявити цивільно-правові засади без наданих основоположних гарантій, які є фундаментом останніх. Так, Конституція України містить наступні два положення. Перше положення відображено у ст. 41, згідно якого «Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі» [2].

Друге положення відображено у ст. 54 Конституції України, згідно даного положення «Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством. Культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами» [2].

Обидва вище зазначених положення входять до Розділу 2 «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» [2]. Отже, можливість із розпоряджання результатами інтелектуальної, творчої діяльності є правом людини і громадянина згідно Конституції України.

Аналізуючи ж ст. 54 Конституції України в частині «Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності» [2], очевидно, що законодавець відніс об'єкти суміжних прав до інших видів інтелектуальної діяльності.

Зауважимо, що другою складовою поняття стандартів, на наш погляд, є міжнародні договори, ратифіковані Україною. Дана складова поняття стандартів, які собою представляють єдину систему буде розглянута нами після розгляду третьої складової, а саме цивільно-правових засад у сфері розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав згідно Цивільного кодексу України, профільного Закону України «Про авторське право і суміжні права» з метою потенційного заповнення існуючих неузгодженостей та лакун, що будуть далі розглядатися по тексту роботи.

Що ж собою представляють вище згадані результати інтелектуальної, творчої діяльності і як реалізується право з розпоряджання ними? Які об'єкти згідно чинного законодавства України відносяться до об'єктів суміжних прав? І чи відокремлено права власності від права інтелектуальної власності за українським законодавством?

Почнемо з останнього запитання стосовно відокремлення права власності від права інтелектуальної власності за законодавством України.

Так, згідно ч. 1, 2, 3 ст. 418 Цивільного кодексу України «1. Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом. 2. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом. 3. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом» [3]. Тобто, зміст права інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права та майнові права, які виникають на той чи інший об'єкт права інтелектуальної власності. Згідно ч. 1 ст. 420 Цивільного кодексу України до об'єктів права інтелектуальної влас-

ності відносяться «1. До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, програми організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці» [3]. Згідно ч. 1 ст. 449 Цивільного кодексу України «1. Об'єктами суміжних прав без виконання будь-яких формальностей щодо цих об'єктів та незалежно від їх призначення, змісту, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження є: а) виконання; б) фонограми; в) відеограми; г) програми (передачі) організацій мовлення» [3].

Згідно ч. 1 ст. 34 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «1. Об'єктами суміжних прав, незалежно від призначення, змісту, способу і форми вираження, є: 1) виконання; 2) фонограма; 3) відеограма; 4) програма організації мовлення» [1].

Тобто, таким чином об'єкти суміжних прав згідно діючого українського законодавства відокремлені від об'єктів авторського права, незважаючи на тісний зв'язок з останніми. Чому нами були згадані як об'єкти права інтелектуальної власності, так і об'єкти суміжних прав згідно діючого законодавства України, зокрема? Всі дані об'єкти були згадані у зв'язку з тим, що вони не є тільки об'єктами речового права, оскільки вони є результатом не просто розумової, інтелектуальної, а й творчої діяльності людини. Саме тому, нами на початку була приведена стаття 418 Цивільного кодексу України, яка відповідає на питання, що собою являє зміст права інтелектуальної власності в розумінні українського законодавця, а ним є як вже було вище зазначено особисті немайнові права та майнові права на той чи інший об'єкт права інтелектуальної власності. Торкнувшись правової природи об'єктів права інтелектуальної власності і об'єктів суміжних прав, зокрема, на наш погляд наступна зазначена нами нижче норма свідчить про те, що українським законодавцем об'єкти суміжних прав розглядаються як об'єкти *res incorporales*.

Так, згідно ч. 1, 2, 3 ст. 419 Цивільного кодексу України «1. Право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного. 2. Перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ. 3. Перехід права власності на річ не означає переходу права на об'єкт права інтелектуальної власності» [3].

Тобто, розпоряджання здійснюється не самим об'єктом, в контексті роботи, об'єктом суміжних прав, а майновим правом на нього. Майнове право є чимось ширшим за сам об'єкт суміжних прав, оскільки включає досить великий перелік способів використання майнового права, до того ж даний перелік згідно діючого українського законодавства не є вичерпним. Відповіддю на те, чому нами зазначається про способи використання майнового права, а не використання об'єкту визначеними способами (а таке формулювання зазначене в положеннях діючого українського законодавства) є позиція автора статті, що майнове право на об'єкт становить зміст права інтелектуальної власності і що предметом договорів у сфері розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав є саме майнове право. Відповідно при укладенні відповідних договорів об'єкт суміжних прав як такий не передається в користування та не відчужується, йде ознайомлення з об'єктом. Виняток собою, на думку автора, може представляти лише договір про створення за замовленням і використання об'єкту суміжних прав.

Перш, ніж вже перейти безпосередньо до стандартів з розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав виходячи з діючих форм розпоряджання зазначимо, що, на жаль, в діючому українському законодавстві відсутня дефініція майнового права на об'єкт права інтелектуальної власності та майнового права на об'єкт авторського або суміжного права, зокрема.

Майнове право в контексті діючого українського законодавства розглядається через наступні нижче наведені положення. Згідно ч. 1 ст. 424 Цивільного кодексу України «1. Майновими правами інтелектуальної власності є: 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом» [3]. Згідно ч. 1 ст. 452 Цивільного кодексу України «1. Майновими правами інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав є: 1) право на використання об'єкта суміжних прав; 2) виключне право дозволяти використання об'єкта суміжних прав; 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта суміжних прав, у тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом» [3]. Що ж до профільного Закону України «Про авторське право і суміжні права», то згідно ч. 1 ст. 35 «1. Суміжні права становлять: 1) суміжні права виконавця – особисті немайнові права виконавця і майнові права на виконання; 2) суміжні права виробника фонограми – право на ім'я (найменування) виробника фонограми і майнові права на фонограму; 3) суміжні права виробника відеограми – право

на ім'я (найменування) виробника відеограми і майнові права на відеограму; 4) суміжні права організації мовлення – право на найменування організації мовлення і майнові права на програму організації мовлення» [1]. Подальший свій розвиток вище зазначені майнові права знайшли своє відображення у ст. 38, 39, 40, 41 Закону України «Про авторське право і суміжні права». В кожній з цих статей наведений досить широкий перелік способів з використання об'єкту суміжних прав (вище нами зазначалася позиція автора, що все ж таки, зважаючи на правову природу об'єктів суміжних прав мова має йти про надання майнового права в користування визначеним способом, способами), який є не вичерпним. Для прикладу, згідно ч. 1 ст. 38 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «1. Суб'єкт суміжних прав на виконання має право використовувати виконання будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання, виконання іншими особами. Способами використання виконання є, зокрема: 1) публічне сповіщення незафіксованого виконання (прямий ефір); 2) фіксування у фонограмі чи відеограмі; 3) відтворення запису виконання; 4) включення зафіксованого виконання до складу іншого об'єкта авторського права або суміжних прав; 5) розповсюдження примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі; 6) здавання в найм чи позичку примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі, відеограмі, аудіовізуальному творі; 7) інтерактивне надання доступу до зафіксованого виконання; 8) імпорт оригіналу чи примірників запису виконання. Цей перелік не є вичерпним» [1]. Говорячи про особливу правову природу майнового права, на думку автора, найбільш інформативно її відображають відповідно ч. 2 ст. 38, ч. 2 ст. 39, ч. 2 ст. 40, ч. 2 ст. 41 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Продовжуючи вище зазначений приклад з виконанням зазначимо, що згідно ч. 2 ст. 38 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «2. Майнові права на виконання, зазначені в частині першій цієї статті, можуть бути передані (відчужені) іншій особі на підставі закону чи правочину повністю (на всі способи використання виконання на території всіх держав світу) або частково (на окремі способи використання виконання на території окремих держав світу, або на окремі способи використання виконання на території окремих держав світу). Особа, яка набула майнові права на виконання у повному складі або частково, є суб'єктом суміжних прав у межах набутих прав. Суб'єкт права на виконання має право надати дозвіл та розпорядитися майновими правами на виконання в інший спосіб, що не суперечить закону» [1].

Таким чином, особливістю правової природи майнового права є його фактична подільність, яка знайшла свій подальший розвиток у формах розпоряджання майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав.

Згідно ч. 1 ст. 1107 Цивільного кодексу України «1. Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності здійснюється на підставі таких правочинів: 1) ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності; 2) ліцензійний договір; 3) договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності; 4) договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності; 5) інший правочин щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності» [3].

Перелік форм розпоряджання, що передбачений профільним Законом України «Про авторське право і суміжні права» є ширшим у порівнянні з вище зазначеною нормою Цивільного кодексу України. Так, згідно ч. 1 ст. 48 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «1. Розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав може здійснюватися на підставі: 1) трудового договору (контракту) – в частині умов щодо розподілу майнових прав на службовий твір або службове виконання, службову фонограму, службову відеограму; 2) договору про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; 3) договору про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав; 4) ліцензійного договору на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; 5) публічної ліцензії на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав; 6) іншого правочину щодо розпоряджання майновими правами на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав. Умови правочинів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав стосовно передання (відчуження) або надання дозволу на використання (ліцензії) щодо майнового права на справедливу винагороду, передбаченого відповідно частиною третьою статті 12, частиною третьою статті 38, частиною третьою статті 39, частиною третьою статті 40 цього Закону, є нікчемними» [1].

Таким чином, перелік форм розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав згідно чинного українського законодавства є ширшим за профільним законом за рахунок таких форм розпоряджання як трудовий договір (контракт) в частині розподілу майнових прав на створений службовий об'єкт суміжних прав, а також публічної ліцензії. Перейдемо безпосередньо до розгляду стандартів у сфері розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав згідно чинного

українського законодавства крізь призму договорів, при цьому зауважимо, що згідно положень Цивільного кодексу України застосування інших цивілістичних конструкцій для врегулювання відносин у сфері права інтелектуальної власності не є виключеним.

При розгляді вище поставленого питання, на нашу думку, не можна оминати питання суб'єктів суміжних прав, оскільки фактично розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав не може розглядатися відірвано від суб'єктів суміжних прав. Згідно ч. 1 ст. 450 Цивільного кодексу України «1. Первинними суб'єктами суміжних прав є виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення. За відсутності доказів іншого, виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми вважаються особи, імена (найменування) яких зазначені у фонограмі, відеограмі та їх копіях або на упаковці, що містить примірники фонограми, відеограми» [3].

Згідно ч. 2 ст. 35 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «2. Суб'єктами суміжних прав є: 1) виконавець (первинний суб'єкт суміжних прав на виконання), спадкоємці виконавця та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на виконання на підставі договору або закону; 2) виробник фонограми (первинний суб'єкт суміжних прав на фонограму), спадкоємці (правонаступники) виробника фонограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на фонограму на підставі договору або закону; 3) виробник відеограми (первинний суб'єкт суміжних прав на відеограму), спадкоємці (правонаступники) виробника відеограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на відеограму на підставі договору або закону; 4) організація мовлення (первинний суб'єкт суміжних прав на програму організації мовлення), правонаступники організації мовлення та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на програму організації мовлення на підставі договору або закону» [1].

Таким чином, суб'єкти суміжних прав згідно чинного українського законодавства поділяються на первинних та вторинних. Чому висвітлення вище зазначеного аспекту вважається важливим? Воно вважається важливим з огляду на правову природу майнового права, а саме на його подільний характер. Найбільш повний обсяг правомочності щодо розпоряджання майновими правами в тому числі і на об'єкти суміжних прав належить саме первинним суб'єктам. Наступним питанням, яке виникає є питання моменту переходу майнових прав, зокрема, від первинних суб'єктів суміжних прав. Звичайно, що можна було б відповісти у чому складність, адже перехід відбувається на підставі договору або закону згідно діючого українського законодавства, але дане питання є вкрай важливим, оскільки розглядаючи його з огляду на важливість захищеності прав осіб, що створюють об'єкти суміжних прав є найбільш проблемним, на наш погляд.

Розглянемо дане питання на прикладі такої форми розпоряджання як трудовий договір (контракт) в частині розподілу майнових прав на об'єкт суміжних прав.

Так, згідно ч. 2 ст. 429 Цивільного кодексу України «2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту), належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якій він працює, спільно, якщо інше не встановлено цим Кодексом або договором» [3]. При цьому, згідно ч. 2 ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «2. Майнові права на службовий твір переходять до роботодавця з моменту створення службового твору у повному складі, якщо інше не передбачено цим Законом, трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір, укладеним між працівником (автором) і роботодавцем. Якщо майнові права на твір переходять до роботодавця, працівник, який є автором службового твору, має право на винагороду. Якщо посадові обов'язки працівника прямо передбачають створення службових творів відповідних видів, авторська винагорода за створення і використання таких творів, а також за перехід прав на них може бути включена до заробітної плати працівника відповідно до договору між працівником і роботодавцем» [1].

Таким чином, згідно вище зазначених положень Цивільного кодексу України роботодавець отримує майнове право на створений працівником об'єкт суміжних прав з моменту його створення при цьому не будучи його співавтором спільно з працівником.

Згідно ж вище зазначених положень профільного Закону України «Про авторське право і суміжні права» роботодавець отримує майнове право на створений об'єкт суміжних прав з моменту його створення у повному складі, за загальним правилом.

Навіть, не беручи до уваги існуючі неузгодженості між обома цими положеннями, що в першому, що в другому положенні відсутній перехід майнового права від працівника, що його створює до роботодавця. У першому випадку, складається фактично ситуація співавторства, у другому ж випадку особи працівника ніби взагалі не існує, хоча саме він є творцем об'єкту суміжних прав.

З точки зору бажаних стандартів вважається за доцільне, щоб хоча б існували часові обмеження пов'язані із переходом майнових прав до роботодавця, за загальним правилом, згідно положенням профільного Закону України «Про авторське право і суміжні права», а також корегування

положення про те, що майнове право знову ж таки згідно Закону України «Про авторське право і суміжні права» переходить у повному складі, за загальним правилом.

Варто відмітити, що, нажаль, чомусь у профільному Законі України «Про авторське право і суміжні права» чомусь відсутня дефініція творця. На наш погляд, введення та розроблення згаданої дефініції буде сприяти дотриманню прав відповідних осіб, адже як можна ефективно дотримувати права як авторів, так і осіб, що створюють об'єкти суміжних прав без відповідного визначення. На нашу думку, має бути розроблена єдина дефініція творця об'єкта авторського та/або суміжного права, адже ці групи об'єктів безпосередньо пов'язані один з одним.

Повертаючись до розгляду стандартів з точки зору форм розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав згадаємо про таку форму розпоряджання як договір про створення за замовленням і використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав.

Згідно ч. 2 ст. 430 Цивільного кодексу України «2. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором або законом» [3].

Згідно ж ч. 1, 2, 3, 4 ст. 1112 Цивільного кодексу України «1. За договором про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності одна сторона (творець - письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленний строк. 2. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності повинен визначати способи та умови використання цього об'єкта замовником. 3. Оригінал твору образотворчого мистецтва, створеного за замовленням, переходить у власність замовника. При цьому майнові права інтелектуальної власності на такий твір залишаються за його автором, якщо інше не встановлено договором або законом. 4. Умови договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, що обмежують право творця цього об'єкта на створення інших об'єктів, є нікчемними» [3].

Тобто, згідно вище зазначених положень Цивільного кодексу України також повторюється ситуація як із трудовим договором (контрактом) в частині розподілу майнових прав в аспекті відсутності моменту переходу майнового права від особи, що створила той чи інший об'єкт суміжних прав за замовленням безпосередньо до замовника. Розглянемо далі як дана форма розпоряджання розглядається згідно профільного Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Згідно ч. 2, 3 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «2. Майнові права на твір, створений за замовленням, переходять до замовника з моменту створення твору у повному складі, якщо інше не передбачено договором замовлення. Майнові права інтелектуальної власності на твір образотворчого мистецтва, створений за замовленням (крім твору, спеціально створеного як елемент комп'ютерної програми), належать його автору, якщо інше не встановлено договором або законом. 3. Якщо майнові права на твір переходять до замовника, автор має право на винагороду» [1].

Таким чином, вже виходячи з вище зазначеного положення бачимо іншу ситуацію згідно якої також відсутній перехід майнового права від творця чи то об'єкту авторського права, чи то об'єкту суміжних прав до замовника. Чому прописування такого переходу у перспективі є вкрай важливим? Воно є важливим, виходячи з того, що право інтелектуальної власності є непорушним і ніхто не може бути неправомірно його позбавлений. Тобто, з точки зору стандартів, які хотілося б бачити в майбутньому в оновлених редакціях статей як Цивільного кодексу України, так і Закону України «Про авторське право і суміжні права» - це закріплення належності майнового права в першу чергу творцеві, а також прописування моменту переходу такого права від творця до замовника. Чітке прописування моменту переходу майнового права від творця об'єкту суміжних прав до замовника в перспективі має виключити з редакцій вище зазначених статей положення щодо використання, оскільки, якщо здійснюється перехід майнового права, то про яке використання, за загальним правилом, можна вести мову (звичайно, що не виключено, що між сторонами може бути погоджено, що перехід майнового права здійснюється не повністю, а щодо певних способів використання).

Переходячи до стандартів, які хотілось би бачити у таких формах розпоряджання як ліцензійний договір, публічна ліцензія, договір про передання майнових прав, в контексті роботи, на об'єкт суміжних прав - це чітке визначення предмету даних видів договорів, адже за усіма цими формами предметом виступає майнове право на той чи інший об'єкт суміжних прав. У випадку ліцензійного договору, публічної ліцензії - саме майнове право надається в користування визначеним способом (способами), а не об'єкт суміжних прав. В цьому і полягає зміст права інтелектуальної власності, і відмежування права власності на річ від права інтелектуальної власності, що виникає знову ж таки на той чи інший об'єкт суміжних прав, в контексті нашої роботи. При цьому положення щодо ліцензійного договору згідно ч. 1 ст. 1109 Цивільного кодексу України наразі відображені наступ-

ним чином «1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання об'єкта, якщо інше не встановлено договором» [3]. Згідно ж ч. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «1. За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні ліцензіату дозвіл на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав визначеним способом (способами) протягом певного строку на певній території, а ліцензіат зобов'язується вносити плату за використання об'єкта, якщо інше не встановлено договором. Ліцензіаром може бути суб'єкт майнових авторських або суміжних прав, а у випадках, передбачених договором або законом, - інша уповноважена особа. Ліцензіат не має право використовувати об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав способами, прямо не передбаченими ліцензійним договором» [1].

Щодо публічної ліцензії (дана форма розпоряджання не міститься серед переліку форм розпоряджання згідно ч. 1 ст. 1107 Цивільного кодексу України, проте, міститься в окремій статті Цивільного кодексу України), то згідно ч. 1, 2 ст. 455 Цивільного кодексу України «1. Суб'єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання відповідного об'єкта будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія). 2. Особа, яка використовує об'єкт суміжних прав на основі публічної ліцензії, зобов'язана дотримуватися визначених суб'єктом суміжних прав умов, на яких її було видано» [3]. Згідно ч. 1 ст. 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «1. Суб'єкт авторського права або суб'єкт суміжних прав може надати дозвіл на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав будь-якою особою на визначених ним умовах (публічна ліцензія). Публічна ліцензія видається шляхом оприлюднення її умов разом з наданням можливості дистанційного ознайомлення з відповідним об'єктом авторського права або об'єктом суміжних прав необмеженому колу осіб з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем» [1].

Аналогічна ситуація з відсутністю чіткого визначення предмету договору присутня у ч. 1 ст. 1113 Цивільного кодексу України «1. За договором про передання майнових прав інтелектуальної власності одна сторона (особа, що є суб'єктом майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності) передає другій стороні частково або у повному складі ці права відповідно до закону та на визначених договором умовах. Предметом договору про передання майнових прав не можуть бути об'єкти і майнові права, яких не існувало на момент укладання договору» [3]. Згідно ж ч. 1 ст. 49 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «1. Суб'єкт авторського права або суміжних прав може передати (відчужити) свої майнові права на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав, передбачені відповідно частиною першою статті 12, частиною першою статті 38, частиною першою статті 39, частиною першою статті 40 цього Закону будь-якій іншій особі у повному складі на території всіх держав світу або частково на окремі способи використання на території окремих держав світу, або на всі способи використання на території окремих держав світу. У разі передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав частково майнові права в обсязі, не передбаченому у договорі, є такими, що не передані (не відчужені). Предметом договору про передання (відчуження) майнових прав на об'єкти авторського права і об'єкти суміжних прав не можуть бути об'єкти і майнові права, яких не існувало на момент укладання договору» [1].

Розглянувши вище зазначені питання з призми Конституції України, цивільно-правових засад, закріплених в Цивільному кодексі України, Законі України «Про авторське право і суміжні права» перейдемо до розгляду стандартів у сфері розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав з точки зору ратифікованих нашою державою міжнародних договорів (дані договори будуть нами розглянуті в порядку їхнього прийняття та ратифікації нашою державою від найстаршого). Почнемо розгляд з Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26.10.1961 р. (Україна приєдналася до Конвенції Законом № 2730-III від 20.09.2001 р.). Так, згідно п. а, b, c ч. 1 ст. 7 згаданої Конвенції надаються наступні гарантії для виконавців «1. Охорона, яка надається виконавцям відповідно до цієї Конвенції, включає можливість запобігати: (а) здійсненню без їхньої згоди телерадіопередачі або публічного сповіщення їхнього виконання за винятком випадків, коли використовуване для телерадіопередачі або для публічного сповіщення виконання вже було передане в ефір або здійснюється з використанням запису; (b) здійсненню без їхньої згоди запису виконання, яке не було предметом запису; (c) відтворення без їхньої згоди запису їхнього виконання: (i) якщо первинний звуковий запис був здійснений без їхньої згоди; (ii) якщо відтворення здійснюється з іншою метою, ніж та, на яку виконавці дали свою згоду; (iii) якщо первинний звуковий запис здійснюється відповідно до положень Статті 15, а відтворення здійснюється з іншою метою, ніж та, яка зазначена в цих положеннях» [4]. Відповідні гарантії стосуються як можна бачити із вище зазначеного положення способів використання

виконання визначеними способами. Тобто, мова йде про використання не самого виконання безпосередньо, в нашому розумінні, а про використання все ж таки майнового права на використання виконання визначеним способом. Згідно ст. 10 цієї ж Конвенції «Виробники фонограм користуються правом дозволяти або забороняти пряме або опосередковане відтворення своїх фонограм» [4]. Тобто, знову ж таки мова йде про спосіб використання об'єкту суміжних прав, у даному випадку, фонограми шляхом відтворення. Згідно ст. 12 даної Конвенції «Якщо фонограма, опублікована в комерційних цілях, або відтворення такої фонограми використовується безпосередньо для телерадіопередачі або для будь-якого публічного сповіщення, разова справедлива винагорода виплачується користувачем виконавця або виробника фонограм, або їх обом. За відсутності угоди між цими сторонами умови розподілу цієї винагороди можуть визначатися національним законодавством» [4]. Згідно змісту ст. 13 Конвенції, що нами наразі розглядається надаються наступні гарантії організаціям мовлення щодо наступних способів використання «Організації мовлення користуються правом дозволяти або забороняти (а) ретрансляцію своїх телерадіопередач; (b) запис своїх телерадіопередач; (c) відтворення: (i) записів своїх телерадіопередач, виготовлених без їхньої згоди; (ii) записів своїх телерадіопередач, виготовлених відповідно до положень Статті 15, якщо відтворення було здійснено з іншими цілями ніж ті, які зазначені в цих положеннях; (d) публічне сповіщення своїх телерадіопередач, якщо воно здійснюється в місцях, доступних для публіки за вхідну плату; умови здійснення телерадіомовлення регулюються національним законодавством держави, в якій запитується охорона цього права» [4]. У випадку зазначеної вище норми, мова також йде про власне способи використання програми організації мовлення. Таким чином, розглянуті нами положення згідно Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26.10.1961 р., на нашу думку, ілюструють, що право власності та право інтелектуальної власності не залежать одне від одного, а способи використання є невід'ємною частиною майнового права на зазначені об'єкти суміжних прав.

Перейдемо до розгляду Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29.10.1971 р. (Україна приєдналась до Конвенції Законом № 738-XIV від 15.06.1999 р.). Згідно ст. 2 даної Конвенції «Кожна держава-учасниця зобов'язується охороняти інтереси виробників фонограм, які є громадянами інших країн-учасниць, від виробництва копій фонограм без згоди виробника і від ввозу таких копій кожного разу, коли згадані виробництво або ввіз здійснюється з метою їх розповсюдження серед публіки, а також від розповсюдження цих копій серед публіки» [5].

Перейдемо до розгляду Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятого Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року (Україна приєдналась до Договору Законом № 2732-III від 20.09.2001 р.) Згідно ст. 6 даного Договору «Виконавці мають виключне право стосовно своїх виконань дозволяти: (i) ефірне мовлення і сповіщення для загального відома своїх незаписаних виконань, за винятком випадків, коли виконання уже передавалось в ефір; (ii) запис своїх незаписаних виконань» [6]. Згідно ст. 7 Договору «Виконавці користуються виключним правом дозволяти пряме або непряме відтворення своїх виконань, записаних на фонограми, будь-яким способом і в будь-якій формі» [6]. Згідно ч. 1 ст. 8 «(1) Виконавці користуються виключним правом дозволяти доведення до загального відома оригіналу і примірників своїх виконань, записаних на фонограми, шляхом продажу або іншим шляхом передачі права власності» [6]. Згідно ч. 1 ст. 9 «(1) Виконавці користуються виключним правом дозволяти комерційний прокат для публіки оригіналу і примірників своїх виконань, записаних на фонограми, як це визначено національним законодавством Договірних сторін, навіть після їх розповсюдження, здійсненого виконавцем або за його дозволом» [6]. Згідно ст. 10 «Виконавці користуються правом дозволяти доведення до загального відома своїх виконань, записаних на фонограмах, через дрові або бездротові засоби зв'язку таким чином, що представники публіки можуть отримувати до них доступ із будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором» [6]. Якщо проаналізувати зміст вище зазначених положень, гарантії, що надаються виконавцям згідно Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятого Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року стосуються надання майнового права в користування визначеним способом (способами). Зауважимо, що положення щодо передачі (відчуження) майнового права міститься лише у вище зазначеній ч. 1 ст. 8 згаданого Договору.

Що стосується виробників фонограм, то згідно наступних положень вище зазначеного Договору їм надаються наступні права. Так, згідно ст. 11 Договору «Виробники фонограм мають виключне право дозволяти пряме або непряме відтворення своїх фонограм будь-яким способом і в будь-якій формі» [6]. Згідно ч. 1 ст. 12 Договору «(1) Виробники фонограм мають виключне право дозволяти доведення до загального відома оригіналу і примірників своїх фонограм шляхом продажу або іншим шляхом передачі права власності» [6]. Згідно ч. 1 ст. 13 Договору «(1) Виробники фонограм

мають виключне право дозволяти комерційний прокат оригіналу або примірників своїх фонограм для публіки навіть після їх розповсюдження, здійсненого виробником або з його дозволу» [6]. Згідно ст. 14 Договору «Виробники фонограм мають виключне право дозволяти доведення до загального відома своїх фонограм через дротові і недротові засоби зв'язку таким чином, що представники публіки можуть здійснювати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їхнім власним вибором» [6].

Згідно інформаційного листа Вищого господарського суду України від 13.10.2008 р. № 01-8/620 «Про набрання чинності Протоколом про вступ України до Світової організації торгівлі та Угоду ТРІПС» згідно абзацу третього зазначено наступне «З набранням чинності Протоколом Україна приєдналася до Марракеської Угоди про заснування Світової організації торгівлі, невід'ємними частинами якої є угоди та пов'язані з ними правові документи, включені до її додатків. Однією із таких угод є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРІПС)» [7], а тому наступною угодою, що буде нами далі розглянута з точки зору стандартів з розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав буде Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 р.

Так, згідно ч. 1, 2, 3, 4 ст. 14 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 р. «1. Що стосується фіксування їхнього виконання на фонограмі, виконавцям надається можливість запобігти наступним діям у разі, якщо вони здійснюються без їхнього дозволу: фіксування їхнього виконання, здійсненого під час виступу, що не фіксується, та відтворення такого фіксування. Виконавцям також надається можливість запобігти наступним діям, якщо вони здійснюються без їхнього дозволу: передача по радіо та передача їх виступу в прямому ефірі. 2. Виробники фонограм користуються правом дозволяти або забороняти пряме або опосередковане відтворення своїх фонограм. 3. Радіомовні організації мають право забороняти зазначені нижче дії, якщо вони здійснюються без їхнього дозволу: фіксування, відтворення та ретрансляція через радіомовні засоби, а також передача телевізійними засобами. Якщо члени не надають таких прав радіомовним організаціям, вони забезпечують власників авторського права щодо змісту передачі можливість запобігти здійсненню згаданих вище дій згідно з положеннями Бернської конвенції (1971). 4. Положенням статті 11 щодо комп'ютерних програм застосовуються *mutatis mutandis* до виробників фонограм та будь-яких інших власників прав щодо фонограм, як визначено в законодавстві члена. Якщо за станом на 15 квітня 1994 р. Член мав діючу систему справедливої компенсації власникам прав за прокат фонограм, він може зберегти таку систему за умови, що комерційний прокат фонограм не може завдати суттєвої шкоди виключним правам власників прав на фонограму на відтворення та розмноження копій власників цих прав» [8]. Як можна бачити із вище зазначених положень ч. 1, 2, 3, 4 ст. 14 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. стандарти у сфері розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав стосуються як і в попередніх міжнародних договорах аспекту надання майнового права в користування, а також надання можливості здійснювати заходи із запобігання непогодженого використання майнового права на той чи інший згаданий вище об'єкт суміжних прав.

Хотілося б зауважити, що не дарма автором даної роботи при розгляді вище зазначених міжнародних договорів застосовується і поняття «стандартів» і «гарантій». На думку автора, дані поняття тісно взаємопов'язані. При цьому термінологічно «гарантії» є чимось ширшим за «стандарти». «Стандарти» є продовженням «гарантій» і не можуть їм суперечити.

Таким чином, міжнародні, європейські стандарти у сфері договірної розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав як друга виділена нами складова представлена гарантіями із захисту способів використання таких об'єктів суміжних прав як виконання, фонограма і фактично програма організації мовлення згідно Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26.10.1961 р., гарантіями із захисту інтересів виробників фонограм від їх незаконного відтворення згідно Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29.10.1971 р., гарантіями із захисту інтересів виконавців, виробників фонограм в контексті надання відповідними суб'єктами суміжних прав своїх майнових прав в користування згідно Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятого Дипломатичною конференцією 20.12.1996 р., гарантіями із захисту інтересів виконавців, виробників фонограм, радіомовних організацій в контексті надання їхнього майнового права в користування, а також захисту такого майнового права у зв'язку із непогодженим використанням згідно Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р.

В результаті вище розглянутих складових поняття стандартів у сфері договірної розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав, автор даної роботи, приходить до висновку, що дані складові, а саме гарантії, що надаються Конституцією, гарантії, надані Міжнародними

Конвенціями до яких приєдналася наша держава, а також цивільно-правові засади, закріплені в Цивільному кодексі України, в також в профільному Законі України «Про авторське право і суміжні права» є складовими однієї системи.

Розглянувши гарантії, що надаються згідно Міжнародних Конвенцій до яких приєдналася наша держава, автор даної роботи утверджується в вірності судження про те, що об'єкти суміжних прав, а саме виконання, фонограма, відеограма, програма організації мовлення як об'єкти *res incorporales* мають знайти подальше підтвердження та розвиток своєї правової природи в статтях як Цивільного кодексу України, так і профільного Закону України «Про авторське право і суміжні права» в аспекті статей, що стосуються здійснення розпоряджання майновими правами на такі об'єкти, оскільки особливістю всіх представлених форм розпоряджання є те, що предметом виступає майнове право (винятком серед форм розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав в аспекті того, що йде ще й передача власне об'єкту суміжних прав, на думку автора, є договір про створення за замовленням об'єкту суміжних прав про, що автором було вже вище зазначено у роботі). Розвиток того, що об'єкти суміжних прав є об'єктами *res incorporales* дозволить, на нашу думку, ефективно подолати існуючі неузгодженості, висвітлені нами на початку роботи, а також заповнити існуючі лакуни. Розроблення ж дефініції творця об'єкту авторського та/або суміжного права та подальший розвиток даного положення в чинному законодавстві України, а саме Цивільному кодексі України, профільному Законі України «Про авторське право і суміжні права» буде сприяти утвердженню репутації нашої держави як такої в якій закріплені високі стандарти із захисту права інтелектуальної власності.

Висновки. Виходячи із вище зазначеного підсумуємо, що станом на сьогодні в українському законодавстві як в Цивільному кодексі України, так і в Законі України «Про авторське право і суміжні права» відсутнє визначення стандартів у сфері розпоряджання майновими правами, в тому числі і на об'єкти суміжних прав. Автором даної роботи стандарти у сфері розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав розглядаються як комплексне поняття, яке складається, в першу чергу, з гарантій наданих Конституцією України (вище згадувані статті 41 та 54), в другу чергу, цивільно-правові засади, закріплені в Цивільному кодексі України, профільному Законі України «Про авторське право і суміжні права». Міжнародні, європейські стандарти є невід'ємною частиною стандартів у сфері розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав в Україні, а тому розглянуті у даній роботі стандарти утворюють собою єдину систему. Додамо, що згідно ст. 9 Конституції України «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України» [2], згідно ч. 1, 2 ст. 10 Цивільного кодексу України «1. Чинний міжнародний договір, який регулює цивільні відносини, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, є частиною національного цивільного законодавства України. 2. Якщо у чинному міжнародному договорі України, укладеному у встановленому законом порядку, містяться інші правила, ніж ті, що встановлені відповідним актом цивільного законодавства, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України» [3]. Тому, відповідно стандарти у сфері розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав в нашій державі представляють собою трирівневу систему, що складається як вже було сказано вище з гарантій наданих Конституцією України, цивільно-правових засад, закріплених в міжнародних договорах, ратифікованих Україною, цивільно-правових засад, закріплених в Цивільному кодексі України, профільному Законі України «Про авторське право і суміжні права» як основних нормативно-правових актах у даній сфері відносин.

Говорячи про правову природу об'єктів права інтелектуальної власності та об'єктів суміжних прав, зокрема, відмежування права інтелектуальної власності від права власності на річ – в діючому українському законодавстві, на наш погляд, знайшло відображення розуміння об'єктів суміжних прав як *res incorporales*. Саме тому, на думку автора, особливістю правової природи майнового права на об'єкти суміжних прав є його подільність, а способи використання (перелік, яких є невиключним) є його складовою. При цьому, легальні визначення майнового права на об'єкт права інтелектуальної власності, об'єкт суміжних прав, нажаль, поки відсутні. На думку автора, розуміння об'єктів суміжних прав як *res incorporales* має бути до кінця розвинуто і у формах розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав.

Говорячи про стандарти у сфері розпоряджання майновими правами з точки зору існуючих форм розпоряджання згідно українського законодавства автор приходить до висновків щодо необхідності прописування моменту переходу майнового права у формах розпоряджання майновими правами на об'єкти суміжних прав у зв'язку з необхідністю захисту інтересів творця, а також розроблення дефініції творця об'єкта авторського та/або суміжного права. Особливої актуальності вище зазначені питання набувають у зв'язку з розглядом таких форм розпоряджання як трудовий

договір (контракт) в частині розподілу майнових прав на об'єкт суміжних прав, договір створення за замовленням та використання об'єкту суміжних прав, які були розглянуті автором вище у тексті роботи.

Автором пропонується наступна дефініція творця авторського та/або суміжного права як фізичної особи, яка своєю творчою діяльністю створила об'єкт авторського та/або суміжного права. Запропонована дефініція має знайти своє подальше узгодження із визначеними згідно діючого українського законодавства суб'єктами суміжних прав шляхом відповідного доповнення. Пропонується викласти, зокрема, ч. 1 ст. 450 Цивільного кодексу України у наступній редакції «1. Первинними суб'єктами суміжних прав є творець об'єкту суміжних прав, виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми, організація мовлення. За відсутності доказів іншого, творцем об'єкту суміжних прав, виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми вважаються особи, імена (найменування) яких зазначені у фонограмі, відеограмі та їх копіях або на упаковці, що містить примірники фонограми, відеограми». Ч. 1 ст. 35 Закону України «Про авторське право і суміжні права» пропонується викласти у наступній редакції «1) суміжні права творця об'єкту суміжних прав – особисті немайнові права творця на об'єкт суміжних прав і майнові права творця на об'єкт суміжних прав; 2) суміжні права виконавця – особисті немайнові права виконавця і майнові права на виконання; 3) суміжні права виробника фонограми – право на ім'я (найменування) виробника фонограми і майнові права на фонограму; 4) суміжні права виробника відеограми – право на ім'я (найменування) виробника відеограми і майнові права на відеограму; 5) суміжні права організації мовлення – право на найменування організації мовлення і майнові права на програму організації мовлення». Ч. 2 ст. 35 Закону України «Про авторське право і суміжні права» пропонується викласти у наступній редакції «2. Суб'єктами суміжних прав є: 1) творець (первинний суб'єкт суміжних прав на об'єкт суміжних прав), спадкоємці творця та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права об'єкт суміжних прав на підставі договору або закону; 2) виконавець (первинний суб'єкт суміжних прав на виконання), спадкоємці виконавця та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на виконання на підставі договору або закону; 3) виробник фонограми (первинний суб'єкт суміжних прав на фонограму), спадкоємці (правонаступники) виробника фонограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на фонограму на підставі договору або закону; 4) виробник відеограми (первинний суб'єкт суміжних прав на відеограму), спадкоємці (правонаступники) виробника відеограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на відеограму на підставі договору або закону; 5) організація мовлення (первинний суб'єкт суміжних прав на програму організації мовлення), правонаступники організації мовлення та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на програму організації мовлення на підставі договору або закону».

І наостанок, переконані, що як введення дефініції творця об'єкта авторського та/або суміжного права, так само як і введення його до суб'єктів суміжних прав аж ніяк не призведе до дисбалансу особистих немайнових та майнових прав інших суб'єктів, оскільки без, зокрема, технічних можливостей останніх створення деяких об'єктів суміжних прав стало б абсолютно неможливим, але при цьому дійсні творці об'єктів суміжних прав залишаються поза системою стандартів з розпоряджання майновими правами, яку ми розглянули у даній роботі, тобто, нажаль, вони є «знеособленими».

Риторичним, а можливо і ні питанням, яким би автор хотів завершити дану роботу є питання про те, чому, беручи до рук літературні твори ми знаємо імена авторів, які їх написали, а не лише те чи інше видавництво, яке здійснило опублікування відповідних творів при цьому, абсолютно розуміючи, що без наполегливої і важкої праці останніх імена авторів залишилися б так нікому і не відомими...Можливо останній симбіоз можливий не лише щодо об'єктів авторського права, а й об'єктів суміжних прав?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>.
2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
4. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26.10.1961 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_763#Text.
5. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29.10.1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_124#Text.
6. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20.12.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769#Text.

7. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 13.10.2008 р. № 01-8/620 «Про набрання чинності Протоколом про вступ України до Світової організації торгівлі та Угоду ТРІПС». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_620600-08#Text.
8. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text.